

ПРОБЛЕМИ НА УСТНАТА КОМУНИКАЦИЯ В НОВИНАРСКИТЕ ЕМИСИИ НА ОБЩЕСТВЕНАТА БЪЛГАРСКА НАЦИОНАЛНА ТЕЛЕВИЗИЯ И ТЪРГОВКАТА „NEWS 7“

Мария Манева (Бургас, България)

Анотация: Новинарските емисии заемат централно място в програмната схема. Те определят облика и са знакови за телевизията.

В предстоящия текст ще се анализират проблемите на устната комуникация в новинарските емисии, излъчени по Българска национална телевизия и телевизия „News 7“.

Ще се изследват изявите на водещите по отношение на яснота на изговора, членоразделност, наличие/липса на диалектизми, интонационна произносителна култура и др.

В ставнителен план ще се разгледа представянето на журналситите в обществения и търговския оператор по отношение на степента на професионално изпълнение на вербалната им изява: темпоритъм, тон, логически, емоционални паузи и др.

В телевизията вербалната информация трябва да бъде подкрепена с картина. Новината се изгражда от звуко-визуални образи. Съотношението между картина и текст е 3:2. Когато липсва подвижно изображение или фотография, зримото присъствие на говорителя засилва достоверността. Говорителят в кадър има най-голяма информационна стойност поради нагледността, документалността, автентичността и емоционалното въздействие на картината. Обект на анализ в настоящата публикация ще бъде словесната информация.

Правоговорната норма е константна и консервативна величина.

Обект на анализ в настоящият текст ще бъде произносителната култура на устната комуникация, която журналистите упражняват в телевизионното пространство. Комуникаторът в днешно време притежава обществен престиж поради факта, че представлява публична личност.

Изследване на нарушенията на телевизионни журналисти е направено в статията “За някои нарушения на правоговорната норма

в публичното говорене”, сп. „Съвременна хуманитаристика”, бр. 1, година 2012, с. 68–75. Авторът – проф. дпн. Г. Христовова – установява следните нарушения:

На първо място се среща неправилната употреба на глаголното окончание „м” за първо лице, множествено число, сегашно време на глаголите от I и II спряжение.

Грешка се допуска – вместо правилното окончание – **м**, се изговаря и пише неправилното окончание – **ме** (четеме, мислиме).

*Хубаво е да **избереме** (правилната форма е **изберем**) нов лидер на партията.* – (btv, „Шоуто на Слави”, 16.05.2012 г., 23.01 часа, Мартин Димитров – политик).

*Сега **говориме** (правилната форма е **говорим**) за президента Плевнелиев.* –

(БНТ, 22.01.2012 г. Боряна Димитрова – социолог)

На второ място, неспазването на правилото за съгласуване на формите за учтивост.

Подлогът и сказуемото се съгласуват по лице и число, ако сказуемото е глагол, т.е. не съдържа причастие или име.

В един случай няма съгласуване по род – ако в изречението има **минало свършено деятелно причастие** (завършва на –л), се използва формата за **множествено число**, независимо дали участникът в комуникацията, към когото се обръщаме, е мъж или жена.

В публичното говорене това е много често срещано нарушение.

*С една много интересна напитка **сте се запознал** (правилната форма е **запознали**)* – (nova TV, 19.01.2012 г., 9.20 часа, водещият Евгений Генчев).

*Бихте ли **сменила** (правилната форма е **сменили**) партията?* – (nova TV, 18.05.2012 г., 7.55 часа, водещ Евгений Генчев).

*Твърди се, че **сте му дал** (правилната форма е **дали**) един милион лева.* –

(TV7, 22.05.2012 г., 8.12 часа, „Добро утро, България”, водещият Николай Барекков). (За по-подробна информация – виж статията).

На трето място, бройната форма и разликите в използването при лица и при не-лица. (За по-подробна информация на правилата, може да разгледате цитираната статия).

Нарушения във връзка с употребата (или неупотребата) на бройна форма при съществителните имена от мъжки род, завършващи на съгласен, се срещат в следните направления:

1. Нарушението е свързано с употреба на бройна форма при съществителни имена за лица след числителни бройни имена вместо формата за множествено число.

Автобус, превозващ 31 пътника (правилната форма е **пътници**). – (btv, Новини, 22.12.2011 г., 19.10 часа, Гена Трайкова – журналист).

2. Употребата на форма за множествено число на съществителното име след числително бройно име вместо бройна форма.

Кметовете на петте големи столични райони (правилната форма е **района**) ...– (nova TV, „Здравей, България”, 12.06.2012 г., 8.05 часа, Йорданка Фандъкова – кмет на гр. София).

3. Грешки се допускат и когато между числителното име (или някоя от думите *колко, толкова, няколко*) и съществителното име от мъжки род има други думи: *няколко големи общински центрове* (правилната форма е **центъра**), *пет от най-трудните уроци* (правилната форма е **урока**), *колко от трудните тестове* (правилната форма е **теста**). – (btv, Новини, 28.02.2012 г., 17.09 часа, Кристина Баксанова – журналист).

4. Допускат се грешки при употребата на мъжколична бройна форма на числителните имена за лица – вместо нея се употребява обикновеното числително име. Съществителното име за лице се употребява правилно – в множествено число.

„Три (правилната форма е **трима**) *министри на* (БНТ 1, 31.01.2012 г., 8.04 часа, Новини, водещата Наталия Николова).

На четвърто място, ятов преглас (променливо я) – нарушението са в Западна България.

На пето място, произнасяне на думи с неточно поставено ударение – *бюро* (вместо **бюру**), *училищб* (вместо **учълища**) и т.н.

Избор на изследване в настоящия текст ще бъде един делничен ден новинарска емисия. Ще се проследят в еднакви часове пояси новинарските емисии на Българска национална телевизия (БНТ) и телевизия „News 7” на 6 ноември 2014г. Целта е при сравнително еднакъв дневен ред на новините да се видят проблемните практики на вербалното поведение на журналистите.

Анализът на двете телевизионни изяви ще протече под формата на критерии, изложени във формата на отговори на конкретни въпроси. Източник на изложените по-долу интерпретирани критерии е книгата на доц. Лиляна Андреева – „Телевизионни жанрове”.

	БНТ	News 7
Спазват се изискванията на правоговора?	- да	- да
Спазват се изискванията на фонетичните правила?	- да	- да
Прекалява ли се с употребата на местоимения?	- не	- не
Избягват ли се дългите и подчинени изречения?	- да	- не
Избягват ли се прилагателните имена?	- да	- не
Плавно ли е изложението?	- да	- не
Улеснява ли се възприемането?	- да	- не
Възприемането бързо и без напрежение ли е?	- да	- не

Журналистите от двете телевизии спазват правоговорните и фонетични правила на изразяване. Употребяват местоимения в рамките на нормалното. Най-професионално изпълнени са новинарските емисии на БНТ. Това се обяснява с факта, че в държавната телевизия екипът на новините е по-голям от този в частната. Осен това БНТ създава новини като спазва всички теоретични правила, действа „като по учебник”. Дългите изречения и честата употреба на прилагателни имена затрудняват изговарянето на новината според правилата, водещият се „задъхва”. Такава грешка се наблюдава по телевизия „News 7”. Изложението има «преходи» в обществената телевизия, а в комерсиаланта то не е плавно. Всичко това затруднява възприемането и създава напрежение у зрителя. Ако е плавно изложението, това прави информацията по-ясна, в нея няма скокове на мисълта, сложни асоциативни връзки.

	БНТ	News 7
Четенето е във:	висока	средна
1. ясно	+	+
2. членоразделно	++	
3. без диалектизми	++	
4. с добра интонация	+	+

Яснотата при четенето на новини и правилната интонация са изпълнени във висока степен в БНТ и в средна в „News 7”. Членоразделното четене, без диалектизми е проявено във висока степен и в двата оператора.

Обект на коментар ще бъде поведението на водещите.

Водещите:	БНТ		News 7	
	- да-	- не	- да	- не
– боравят ли с кратки, ясни изречения, обикновени изрази, разбираеми за аудиторията	+	+		
– намират ли верния темпоритъм	+		+	
– избягват ли ненужни паузи	+		+	
– се движат в различни словесни полета – политика, икономика, култура, образование, световни и национални новини	+	+		
– служат си без усилие с думи, които не са познати или не са лесни за изговаряне	+	+		
– създават представа у зрителя, че осмисля новината	+		+	
– разнообразяват формите на пунктуация в речта	+			+
– изтъкват ключовото значение във всяка новина чрез интонация, модулация на гласа, израз на лицето	+			+
– не коментират, а съобщават		+		+
– имат неповторима личностна аура, добър публичен портрет	+		+	
– поднасят новината сдържано и в официален стил		+		+
– поднасят по атрактивен начин новините		+	+	
– осъществява се непосредствено общуване между водещия и аудиторията	+		+	
– не се стига до кокетничене, маниернечене в общуването, което отклонява зрителя от същността на съобщението	+		+	

– четат сякаш разказват	+	+
– в кадър преминават бързо от словесните образи към личносно присъствие	+	+
- водещият е концентриран и в готовност да предложи на момента ставащи новини	+	+
- умее да представя новините по развлекателен, атрактивен начин, търси спектакловост на новините	+	+
– има логическа проследователност на новините		
	+	+

Обобщение: Относно поведението на водещите и при двете телевизии се наблюдават усвоени навици за боравене с кратки, ясни изречения, обикновени изрази, разбираеми за аудиторията; умения за движение в различни словесни полета – политика, икономика, култура, образование, световни и национални новини. Водещите си служат без усилие с думи, които не са познати или не са лесни за изговаряне; създават представа у зрителя, че осмислят новината; разнообразяват формите на пунктуация в речта; имат неповторима личностна аура, добър публичен портрет; отсъстват кокетничене и маниерничене; в кадър преминават бързо от словесните образи към личносно присъствие.

Относно вербалната и невербална комуникация и при водещите от двете телевизии има разминавания, като професионалното изпълнение и позитивният пример се наблюдава в обществения оператор. В частната телевизия водещите не намират ли верния темпоритъм; не умеят да избягват ненужните паузи; не разнообразяват формите на пунктуация в речта; не в достатъчна степен е развита способността на водещите да изтъкват ключовото значение във всяка новина чрез интонация, модулация на гласа, израз на лицето.

И при двата оператора се наблюдава лично, субективно подчертаване на думи и изрази. В телевизионната изява се интерпретира информацията по невербален път – чрез интонация, поглед, усмивка, клатене на глава и пр. невербални знаци. Представените новини предизвикват очакване за получаване на повече подробности. Параези-

ковата модалност – гласът – е подходящ във всяко едно отношение. Това включва интонацията, чрез която се постига индиректен коментар. Водещите спазват физиологически, логически и емоционални паузи. Правилно поставят ударенията, които изразяват отношение и засилват вниманието. Тембърът – тонът, нюансът на гласа – е подходящ при водещите в двете телевизии. Темпът се определя от субективни особености и от целите на предаването – в случая новините изискват равен темп, неутрално, обективно отношение към случващото се.

Поведенческите функции на телевизионните говорители са подходящи по отношение на темперамент, външен вид, маниер на поведение пред камера, овладяване на устната реч.

Чрез тези поведенчески функции говорителите подчертават значимостта на съобщението, изтъкват най-важните моменти, създават своя интонационна версия.

Водещите спазват равно интонационно темпо. Наблюдават се движения в кадър. Акцентират на местата, където е необходимо. При незавършена мисъл се наблюдава възходяща интонация. В края на изречението – низходяща интонация. Логическото ударение е при глаголите, местоименията и др. Темпоритъмът не е твърде бърз. Логическите паузи се формират при препинателните знаци и при говорни тактове в бързо темпо. Паузите са къси, а темпото е постоянно – от началото до края на текста. Движенията на главата са във вертикална позиция, като се избягват люшкания встрани; брадичката води. Движенията на лицето – мимика, усмивка и др. – съвпадат с акцент в гласа, когато се прави ударение на важен факт, цифри и т.н. Не се използва движение на ременете. Не се наблюдава движение на ръцете – дланите не се събират една в друга едновременно с акцент в гласа и с движение на главата; не се придвижва едната ръка към корема и обратно (при следващ акцент). Реализира се диафрагмено дишане. Поема се въздух в началото на изречението; преди думите акценти; в край на изречението на т.нар. говорни тектове. Низходящата и с голям дъх интонация се прилагат в края на едно и в началото на ново изречение. Препинателните знаци са интонационен акцент и място за поемане на въздух. Движенията в кадър акцентират. Поставят се логически ударения. Тонът и скоростта на изговор са високи. Забелязва се усъвършенствана мелодика на гласа.

Наситеност на тона има и при двамата водещи. Подобно е положението с твърдостта и силата на тембъра.

Професионалното изпълнение на новините проличава в добре поставеният глас, ясната дикция, правилният изговор и приятната външност. Темпът и ритъмът на говорене е правилен. И двамата водещи имат гласови данни. Експресивността на словото се повишава чрез усилване на гласа, понижаване на тона, насищане на звучността на тона, регулиране на интонацията чрез промяна на ритъм и темп, регулиране на височината, за подчертаване на думата се използват паузи пред и след нея, не се променя изражението на лицето като се използва жест. Информацията в новинарската емисия се поднася в разбираем вид.

Речта е изчистена от чуждици, неологизми и диалектни думи в БНТ. „Чистотата” на езика не е запазена в достатъчна степен при частната телевизия. Конструкцията на изреченията е ясна, неусложнена, стройна при обществения оператор. С увеличаване мащаба на изображението вниманието на възприемащия се пренастройва от речта към образа.

Експресивните средства – жестове, знаци, звуци, свидетелствата за присъствието на човек – са в хармония с новината. Водещите притежават телевизионен чар. Те имат желание за общуване. Компетентни, активни и искрени са. При произнасяне на новините шията им не е изпъната.

Регулираната сила на гласа не предизвиква „пукане” при произнасяне на съгласни. Т.е. технически новинарските емисии са издържани на високо ниво.

Близките и средните планове налагат умереност в пластиката на тялото, в жестикулацията и мимиката. Движенията на ръцете и очите не отклоняват вниманието на зрителя. При водещите не се наблюдава пуст поглед, безизразно лице, сковани крайници, неподвижно тяло. Те не пренасочват интереса на публиката към друго занимание, не се ползват като фон. С темперамент, външния вид, маниер на поведение пред камера, овладяване на устната реч говорителите подчертават съобщението, изтъкват най-важните моменти, създават своя интонационна версия.

Журналистите притежават умение за общуване от екрана. От БНТ имат школуван говорителски глас. Те владеят езика на словото

и аудиовизуалния език. Мислят чрез образността на подвижната картина, съчетават изобразителния ред с устната реч; това води до телегеничност.

Водещите и на двете телевизии притежават способност за общуване с аудиторията. В новинарската емисия са използвани следните похвати на телевизионното общуване: организираност, чувство за мярка, усет за време, бърза реакция, ориентация в екранното пространство, познаване на телевизионната специфика. В предаванията се постигна синхронност между правилното четене на текстовете, движенията в кадър на фигурата и акцентите в гласа. Водещите не правят лапсуси. Имат контакт с камерата. Акцентите се изпълняват чрез поглеждане в камерата. Водещите са убедителни, имат добър външен вид, владеят риторика и техника на говора, имат добър правоговор. Невербалните средства за общуване – мимика, жест, мелодика на речта, темпоритъм, темброва окраска, логически паузи – повлияват за пълноценното възприемане на информацията. Мимиката и жестът правят по-непосредствена звучащата информация. Мимиката и жестът са дозирани (почти отсъстват) и затова не разсейват зрителя. Тонът и интонационната окраска съответстват на съдържанието на текста. Темпът не е бърз и не затормозява възприятието. Темпът не е и бавен и затова не слага психологическа бариера на вниманието. Чрез логическите паузи се улеснява възприятието на словото, психологическите паузи наблягат на важното. Постигната е синхронност между правилното четене на текстовете, движенията в кадър на фигурата и акцентите в гласа. Журналистите поглеждат в камерата в началото и края на всяко изречение. Акцентите се изпълняват чрез поглеждане в камерата.

Водещите притежават добър външен вид, мелодика на речта, владеят риторика и техника на говора. Чрез логическите паузи се улеснява възприятието на словото. Психологическите паузи наблягат на важното.

Индивидуалното присъствие на екрана е силно. Текстът на водещите е кратък, ясен, съдържателен, с акцент върху ключови думи, без дълги и сложни изречения.

Новинарската емисия по БНТ е представена от професионалисти с опит, за разлика от тази в „News 7”.

БИБЛИОГРАФИЯ

Андреева 2005: Андреева, Л. Телевизионни жанрове. С., 2005.

Иванова 2009: Иванова, П. Поведение пред камера. Първа част. Телевизионни журналисти. С., 2009.

Манева 2011: Манева, М. Новините – същност и специфика. В Международна конференция „Взаимодействието теория – практика: ключови проблеми и решения”. Т. 4. Бургас, 2011, с. 115–126.

Манева 2011: Манева, М. Би ти ви новините – специфика. Годишник на БСУ. Т. XXV, 2011, с. 152–162

Христозова 2012: Христозова, Г. За някои нарушения на правогворната норма в публичното говорене. – Съвременна хуманитаристика, 2012, бр. 1, с. 68–75.

PROBLEMS OF ORAL COMMUNICATION IN THE NEWSCASTS IN THE PUBLIC BULGARIAN NATIONAL TELEVISION AND IN THE COMMERCIAL NEWS 7 TELEVISION

Mariya Maneva (Burgas, Bulgaria)

Newscasts are placed in the centre of broadcasting. They define the appearance and the character of the television. The following article analyzes the problems of oral communication in the newscasts in the Bulgarian national television and News 7 television. The article analyzes the news presenters' clarity of pronunciation, articulateness, presence/absence of dialectisms, intonation, etc. The journalists' performance in the public television and in the commercial television will be compared according to the degree of the professional realization of their verbal expression: tempo-rhythm, tone, logical and emotional pauses, etc.